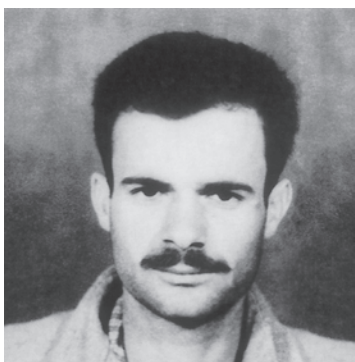

Μαρτυρία Νίκου Ιωάννου (Ψωμά)

ΟΝΟΜΑ:	Νίκος Ιωάννου (Ψωμάς)
ΗΜΕΡΟΜ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ:	9 Οκτωβρίου 1933
ΗΜΕΡΟΜ. ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΟΚΑ:	15 Νοεμβρίου 1954
ΨΕΥΔΩΝΥΜΟ:	Κολοκοτρώνης
ΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ ΔΡΑΣΗΣ:	Κύκκος, Μαραθάσα
ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΜΕΝΟΣ:	Ναι• συνελήφθη στον Κύκκο, καταδικάστηκε σε θάνατο, αργότερα η ποινή του μετετράπη σε ισόβια δεσμά και μετά δραπέτευσε

Ο Γιωρκάτζης με μπαζούκας εναντίον των Άγγλων

Ο Νίκος Ιωάννου συνεργάστηκε με τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη στο αντάρτικο και πήρε μαζί του μέρος σε παράτολμες αποστολές, όπως ενέδρες εναντίον των Άγγλων, μεταφορά οπλισμού κ.ά. Έξησε την απόδραση του Γιωρκάτζη από τις Κεντρικές Φυλακές και τελικά απέδρασε και ο ίδιος από το Γενικό Νοσοκομείο, ύστερα από ένα παράτολμο σχέδιο του Γιωρκάτζη.

Ερώτηση: Πώς γνώρισες τον Γιωρκάτζη;

Τον Γιωρκάτζη τον συνάντησα για πρώτη φορά στον Καλοπαναγιώτη, τον Νιόβρη του 1956. Ανήκα τότε στην ομάδα του Μάρκου Δράκου, όταν ο τελευταίος μού σύστησε να φύγω, γιατί κινδύνευα με σύλληψη λόγω προδοσίας. Πήγα στις Γερακιές, όπου, δυτικά του χωριού, βρισκόταν το κρησφύγετό του. Η Οργάνωση είχε αποφασίσει τότε να διενεργήσει ενέδρα στην περιοχή της Λεύκας - Καλοπαναγιώτη και μου ζητήθηκε από τον Γιωρκάτζη να πάω μαζί του για να επιθεωρήσουμε την περιοχή. Αρνήθηκα, γιατί δεν γνώριζα κανέναν από την ομάδα Γιωρκάτζη, ούτε τον ίδιο τον Πόλυ. Η ομάδα Γιωρκάτζη αποτελείτο από αγωνιστές που προέρχονταν από την πόλη και δεν γνώριζαν την περιοχή. Παρά τις επανειλημμένες προτροπές του Δράκου, του Γιωρκάτζη και του Γρίβα να αναλάβω το έργο της κατόπτευσης της περιοχής, η άρνησή μου ήταν κατηγορηματική. Τελικά βρέθηκε η χρυσή τομή. Να ρίξουμε κλήρο με τον αγωνιστή Τεύκρο Λοΐζου και ο «άτυχος» να αναλάμβανε την αποστολή. Ο «κλήρος» έπεσε στον Τεύκρο, αλλά τσατισμένος ο Γιωρκάτζης αρνήθηκε και τον Τεύκρο κι εμένα. «Δεν θέλω κανέναν», είπε. Τελικά το πρόβλημα λύθηκε όταν αποδέχτηκα να αναλάβω την αποστολή και να μείνω με την ομάδα Γιωρκάτζη, κάπου ένα μήνα, να βοηθήσω τους αγωνιστές του να γνωρίσουν την περιοχή, υπό τον όρο ότι θα επέστρεφα στην ομάδα Δράκου. Δεν ήθελα να αποχωριστώ τον Μάρκο Δράκο, γιατί ήμαστε συγχωριανοί και είχαμε συνδεθεί σαν αδελφοί.

Ερώτηση: *Τι έγινε στην ενέδρα;*

Στόχος της επιχείρησης ήταν να χτυπήσουμε φάλαγγα Άγγλων στρατιωτών. Στην ενέδρα πήραν μέρος οι ομάδες Δράκου και Γιωρκάτζη, δώδεκα ή δεκατρείς αγωνιστές. Ο Γιωρκάτζης χτύπησε με μπαζούκας το πρώτο αυτοκίνητο της φάλαγγας και αμέσως αρχίσαμε να βάλουμε οι υπόλοιποι με όπλα τύπου Τόμσον. Οι Άγγλοι απάντησαν με καταγυστικά πυρά και υποχρεωθήκαμε να οπισθοχωρήσουμε, ευτυχώς χωρίς απώλειες, μέσω ορεινής περιοχής, στον Καλοπαναγιώτη. Τελικά εντάχθηκα στην ομάδα Γιωρκάτζη και μου ανετέθη η κατασκευή κρησφύγετου της ομάδας στην περιοχή Γερακιών - Καλοπαναγιώτη. Στην ομάδα Γιωρκάτζη μετείχαν ο Καραϊσκος, ο Αντώνης Κυριάκου, ο Ανδρέας Αυγουστή και ο Χρίστος Αποστόλου.

Ερώτηση: *Εκτός από την ενέδρα στη Λεύκα, ποια άλλη αποστολή αναλάβατε;*

Ο Γιωρκάτζης μού ζήτησε να πάμε στον Κύκκο για να φέρουμε οπλισμό και πυρομαχικά. Ξεκινήσαμε εγώ, ο Δράκος, ο Γιωρκάτζης και ο Νεόφυτος Σοφοκλέους για την περιοχή Κύκκου, παραλάβαμε τα πυρομαχικά και πήραμε το δρόμο της επιστροφής στις Γερακιές. Δεν θα ξεχάσω ποτέ εκείνη τη φοβερή νύχτα της επιστροφής. Έβρεχε καταρρακτωδώς, επικρατούσε ομίχλη, τόση που δεν βλέπαμε ο ένας τον άλλο. Μόνο όταν μιλούσαμε αντιλαμβανόμαστε την παρουσία του συντρόφου μας. Η περιοχή ήταν απόκρημη και τα μονοπάτια από τα οποία θα περνούσαμε απάτητα. Μόνο αγρινά* τη διάβαιναν. Παρά το γεγονός ότι τόσο εγώ όσο και ο Δράκος γνωρίζαμε την περιοχή, εντούτοις, λόγω του άθλιου καιρού, ήταν πολύ επικίνδυνο να την περάσουμε. Προσωπικά είχα την ικανότητα να ανιχνεύω τα μονοπάτια με την αφή των ποδιών μου, έστω κι αν δεν τα έβλεπα. Μπήκα λοιπόν μπροστά, πίσω μου ερχόταν ο Δράκος και ακολουθούσαν ο Σοφοκλέους και ο Γιωρκάτζης. Προχωρούσαμε βήμα βήμα, με χίλιες προφυλάξεις, γιατί το παραμικρό στραβοπάτημα θα μας έριχνε στον γκρεμό που έχασκε από κάτω μας. Ξαφνικά αντιλήφθηκα ότι είχαμε φτάσει σε κάποιο σημείο που δεν μπορούσα να εντοπίσω μονοπάτι. Κάτω έχασκαν γκρεμοί. Ένα βήμα πιο πέρα θα μας έριχνε στο βάραθρο. «Παιδιά», τους είπα, «δεν μπορούμε να προχωρήσουμε. Είμαστε σε “λάρμη”, μια περιοχή στην οποία υπάρχουν μικρές πέτρες και μόλις τις πατήσεις γλιστράς. Θα πέσουμε στον γκρεμό». Αποφασίσαμε να παραμείνουμε εκεί μέχρι να ξημερώσει, να υποχωρήσει η ομίχλη για να μπορούμε να διακρίνουμε και να προχωρήσουμε. Έτσι και έγινε. Ξημέρωσε, καθάρισε λίγο ο ορίζοντας, και μπορέσαμε να διακρίνουμε πού βρισκόμαστε. Με πολλή προσοχή, βήμα βήμα, καταφέ-

* Είδος αγριοκάτσικου, που ζει ελεύθερο στα βουνά της Κύπρου.

ραμε να περάσουμε την επικίνδυνη περιοχή και να φτάσουμε στο κρησφύγετό μας. Αν επιχειρούσαμε να προχωρήσουμε τη νύχτα, σίγουρα θα πέφαταμε στον γκρεμό.

Ερώτηση: *Ακολούθησε αργότερα η σύλληψή σας.*

Μάλιστα. Κάποιος από την ομάδα υπέφερε από «κρεατάκια» στη μύτη, δεν μπορούσε σχεδόν να αναπνεύσει, και ο Γιωρκάτζης τον έστειλε στη Λευκωσία για να υποβληθεί σε εγχείρηση. Ο Πόλυς στο μεταξύ έφυγε για τον Πεδουλά, ενώ εγώ επρόκειτο να μεταβώ στον Κάμπο, αλλά με ειδοποίησαν ότι οι Εγγλέζοι διενεργούσαν εκεί μεγάλες έρευνες και κινδύνευα να συλληφθώ. Επέστρεψα πίσω στο κρησφύγετο. Ήταν Γενάρης του 1957. Ένα πρωινό, αφού ξυπνήσαμε, φώναξα στο φρουρό που βρισκόταν έξω από το κρησφύγετο να κατεβεί κάτω να προγευματίσουμε. Σε ελάχιστα λεπτά η περιοχή γέμισε Άγγλους στρατιώτες. Μας φώναζαν να βγούμε έξω και να παραδοθούμε. Δεν είχαμε άλλη διέξοδο. Έκαψα κάτι χαρτιά της Οργάνωσης και βγήκα μαζί με τους συντρόφους μου έξω. Διαπίστωσα ότι οι Άγγλοι ήξεραν ποιος είμαι, μέχρι και το ψευδώνυμό μου, που ήταν «Κολοκοτρώνης». Μου ζητούσαν επιμόνως πληροφορίες για τον Γιωρκάτζη και ήθελαν να μάθουν πού βρισκόταν. Αρνήθηκα να μιλήσω και τους είπα «δεν ξέρω τίποτε». Με γύμνωσαν, μ' έβαλαν να κάτσω δίπλα στο κρησφύγετο και άρχισαν να πυροβολούν πότε δεξιά και πότε αριστερά της κεφαλής μου. Μια κίνηση να έκαμνα και οι σφαίρες θα μου έλιωναν το κεφάλι. Ακολούθησαν άλλα φοβερά βασανιστήρια. Στιγμές παρακαλούσα να λιποθυμήσω για να σταματήσουν να με χτυπούν. Το πιο φοβερό από όλα ήταν τα χτυπήματα στα γεννητικά όργανα. Ο Θεός με βοήθησε να μη λυγίσω. Οι Εγγλέζοι, όταν είδαν ότι ήταν αδύνατον να μου αποσπάσουν πληροφορίες, μεταχειρίστηκαν άλλο μέσο. Μου πρότειναν να μου δώσουν ένα μεγάλο ποσό και να με φυγαδεύσουν από την Κύπρο. Αρνήθηκα ξανά. Εν τω μεταξύ ο Γιωρκάτζης έφυγε από τον Πεδουλά. Όταν πληροφορήθηκε τη σύλληψη της ομάδας, φοβήθηκε ότι κάποιος θα λύγιζε από τα βασανιστήρια και θα μιλούσε, προδίδοντας πού βρισκόταν. Από τον Καλοπαναγιώτη πήγε στο Όμοδος, στο κρησφύγετο του Γιάννη Σπανού. Εκεί συνελήφθη ύστερα από την προδοσία του Καραδήμα.

Ερώτηση: *Τελικά ποιος πρόδωσε την ομάδα σας;*

Ο άνθρωπος που είχε στείλει ο Γιωρκάτζης για εγχείρηση στη Λευκωσία. Τον περιμέναμε να επιστρέψει στο κρησφύγετο στις 14 του Γενάρη κι αυτός επέστρεψε το πρωί της 15ης μαζί με τους Άγγλους. Το άτομο αυτό συνελήφθη στην κλινική από τους Άγγλους. Είχε πάει να τον παραλάβει η Βάσω Λοϊζιά, αλλά συνελήφθη κι αυτή μαζί

του. Ο προδότης δεν άντεξε καθόλου. Στην πρώτη ανάκριση τα είπε όλα στους Άγγλους και τους οδήγησε στο κρησφύγετό μας.

Ερώτηση: *Πότε συναντηθήκατε ξανά με τον Γιωρκάτζη;*

Μετά τη σύλληψή μου καταδικάστηκα σε θάνατο, αλλά ο κυβερνήτης μετέτρεψε την ποινή σε ισόβια δεσμά. Με μετέφεραν στις Κεντρικές Φυλακές και εκεί ξανασυνάντησα τον Γιωρκάτζη, που είχε το μυαλό του συνεχώς στο πώς θα δραπέτευε. Κάναμε αρχικά μια απόπειρα, αλλά απέτυχε. Κόψαμε τα σίδερα των κελιών, αλλά οι Άγγλοι το μυρίστηκαν και μας έστειλαν στην απομόνωση. Ψωμί νερό για τρεις μέρες, σ' ένα κελί 2 επί 1. Φάγαμε με τον Γιωρκάτζη άγριο ξύλο. Παρά την αποτυχία εκείνη, ο Γιωρκάτζης δεν το έβαλε κάτω. Μηχανεύτηκε άλλους τρόπους και τελικά απέδρασε μέσα σ' ένα κάρο των φυλακών που μετέφερε σκουπίδια. Μετά την απόδρασή του, διατηρήσαμε επαφή και μας έστειλε διάφορα σχέδια απόδρασης. Ο Αντωνάκης Σολομώντος υποδύθηκε τον τρελό, μεταφέρθηκε στο τότε τρελάδικο και δραπέτευσε από εκεί με τη βοήθεια μιας ομάδας αγωνιστών. Για μένα ο Γιωρκάτζης επεφύλαξε άλλο τύπο «ασθενούς». Με ειδοποίησε να υποδυθώ τον φυματικό, ώστε να μεταφερθώ στο σανατόριο. Αρνήθηκα λέγοντας ότι αν μάθαιναν οι δικοί μου ότι ήμουν φυματικός θα πέθαιναν από τον καημό τους. «Όχι», του απάντησα. «Βρες άλλη αρρώστια». «Εντάξει», μου διαμήνυσε. «Θα πεις ότι πονά το τυφλό σου». Δέχτηκα, ζήτησα από κάποιους κρατούμενους να μου πουν τα συμπτώματα σκωληκοειδίτιδας, υποδύθηκα τον άρρωστο, αλλά ο Άγγλος γιατρός που με εξέτασε δεν με πίστεψε και μ' έστειλε πίσω στο κελί μου.

Τη δεύτερη φορά όμως τα κατάφερα, αφού προκάλεσα και τεχνητό πυρετό καπνίζοντας τσιγάρο με ζάχαρη. Μεταφέρθηκα από τις φυλακές στο νοσοκομείο, όπου με ανέλαβε ο γιατρός Χριστόπουλος, που ήταν μνημένος στην Οργάνωση. Με τοποθέτησαν σ' ένα θάλαμο, μαζί με άλλους πολιτικούς κρατούμενους, σ' ένα μέρος δίπλα από τοίχο. Μέσω μιας νοσοκόμας, ο Γιωρκάτζης μού έστειλε μια «αρίδα»* με την οποία άρχισα να τρυπώ τον τοίχο με χίλιες προφυλάξεις, αφού στο θάλαμο βρισκόταν Άγγλος φρουρός.

Στο μεταξύ υποβλήθηκα σε εγχείρηση σκωληκοειδίτιδας, χωρίς φυσικά να χρειάζεται, και μόλις άρχισε η ανάρρωσή μου έγινε και η δραπέτευση. Άνοιξα μια μεγάλη τρύπα στον τοίχο και βγήκα έξω, όπου με περίμεναν άνθρωποι της Οργάνωσης, που με φυγάδευσαν από το νοσοκομείο με αυτοκίνητο.

* Είδος τρυπανιού.

Ερώτηση: Σε όλη τη διάρκεια της συνεργασίας σου με τον Γιωρκάτζη, τι διαπίστωσες στον άνθρωπο αυτό;

Ο Γιωρκάτζης ήταν άνθρωπος με φοβερά οργανωτικό μυαλό, πείσμονας σε ό,τι αναλάμβανε να κάμει και με πολλή πίστη σ' αυτό που έκαμνε.

*Η αντάρτικη ομάδα «Ουρανός» του θρυλικού Μάρκου Δράκου
(καθισμένος, με ξυρισμένο κεφάλι).*

*Ο Μάρκος Δράκος συνεργάστηκε στενά με τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη και σχεδίασαν μαζί
διάφορες επικίνδυνες ενέδρες κατά των Άγγλων.*